

ZHVILLIMI DHE PËRKRAHJA E MEDIAVE

Në verën e vitit 1999, Kosova është karakterizuar me mungesë gati të tërësishme të mediave. Vetëm disa radiostacione kanë qenë funksionale. Njerëzit

kryesisht kanë shikuar kanale satelitore dhe transmetuesit televizivë nga Shqipëria. Informatat që ofroheshin nga këto kanale televizive dhe qasja në to nuk ishte e mjaftueshme.

Në atë kohë, u vendos administrata civile, komunitete të tëra ktheheshin në vendin e tyre të origjinës, struktura të reja politike dhe ekonomike si dhe policore e gjyqësore, ishin në proces të krijimit. Hapja e kanaleve të komunikimit masiv dhe plotësimi i nevojave për informim ishin të një rëndësie të veçantë për administratorët ndërkombëtarë.

Themelimi i transmetuesit publik, Radio Televizionit të Kosovës (RTK) në shtator të vitit 1999 ishte një ndër masat e para që OSBE-ja ndërmoi si pjesë e rolit të saj si Shtylla për ndërtimin e institucioneve të Administratës së Përkohshme të KB-së. Për të ndihmuar në rregullimin e sektorit të mediave, Misioni, po ashtu, ka themeluar institucionin e Komisionerit të Përkohshëm për Media (KPM) në qershor të vitit 2000.

Gjatë zhvillimit në vitet e fundit me përkrahje të Misionit, RTK-ja është bërë mediumi të cilit publiku i beson më së shumti. Përveç themelimit të RTK-së dhe sigurimit se RTK-ja ofron informacione dhe program në gjuhët e folura nga grupe të ndryshme etnike, Misioni i OSBE-së ka përkrahur edhe zhvillimin e disa mediave private në mbarë Kosovën. Misioni ka marrë edhe rolin e monitoruesit dhe këshilluesit, duke ofruar trajnime sipas nevojës.

Sidoqoftë, raportimi joprofesional nga shumica e mediave, duke përfshirë RTK-në, për ngjarjet rreth mbyttjes në ujë të tre fëmijëve shqiptarë në mars të vitit 2004, ka nxitur trazira në të cilat 12 njerëz janë vrarë dhe 2,000 janë detyruar të lëshojnë shtëpitë e tyre.

Është e qartë se trajnimet për gazetarë që i ka ofruar Misioni që nga viti 1999 nuk kanë mjaftuar për ta sjellë skenën mediale të Kosovës në nivel evropian.

Duke ndryshuar qasjen e saj, OSBE-ja ka emëruar një këshilltar ndërkombëtar për çështje informative në RTK për të ndihmuar përmirësimin e politikës redaktuese të RTK-së. Komisioneri i Përkohshëm për Media është detyruar të gjobisë tre transmetuesit që mbulojnë tërë territorin e Kosovës (RTK-në, Kohavizionin dhe RTV 21). RTK-ja është dashur të zotohet të jap 100,000 euro për trajnim të gazetarëve dhe redaktorëve. Këto trajnime kanë filluar të regojnë rezultatet e para pozitive në punën e transmetuesit.

Misioni i OSBE-së ka ndihmuar themelimin e RTK-së, transmetuesit të vetëm publik në Kosovë.

Duke shikuar situatën aktuale të mediave, problemi më i madh duket të jetë se shumica e këtyre mjeteve të informimit vështirë mund të definojnë si 'media.' Ato funksionojnë kryesisht si makineri për zbavitje, duke reklamuar batanije elektrike dhe duke lëshuar muzikë folk. Kështu, puna e Misionit këto ditë përqendrohet në përkrahjen e shtypit të përgjegjshëm dhe në identifikimin dhe përkrahjen e transmetuesve që kanë gjasa të mira për të ardhmen, gazetarë dhe projekte mediale të cilat iu ofrojnë qytetarëve të Kosovës informata të cilësisë së lartë për të gjitha komunitetet.

Qëllimi i përgjithshëm është të përkrahët shkollimi profesional i stafit redaktues dhe sigurimi se të gjithë qytetarët kanë qasje në informata relevante në mënyrë që të gjithë të mund të marrin pjesë në proceset vendimmarrëse dhe proceset demokratike.

Një fushë tjetër ku përqendrohet Misioni do të jetë monitorimi i mediave për të shikuar nëse ato zbatojnë kodet e reja të mirësjelljes të aprovuara për media të shtypura dhe elektronike dhe do të jap këshilla për përmirësimet e nevojshme. Po ashtu, do të ndihmojë punën e Komisionit të Pavarur për Media (KPM), i cili është themeluar si pasardhës i Zyrës së Komisionerit të Përkohshëm për Media. Ligji për Komisionin e Pavarur për Media (KPM) ka hyrë në fuqi në shtator të vitit 2005.

Këshilli i Mediave të Shkuara, organ vetërregullues i mediave të shkuara, i themeluar kohëve të fundit, po merr çdo ditë e më shumë rolin e monitoruesit të asaj se sa e respektojnë gazetarët Kodit e Mirësjelljes.

ZHVILLIMI DHE PËRKRAHJA E MEDIAVE

KOSMA

Fillimet janë gjithmonë të vështira. Kjo është përjetuar edhe në furrën e bukës me 10 metra katrorë në një enklavë serbe në Kosovën Perëndimore. Qendra e fshatit përbëhet nga një shtëpi shëndeti, një kabinë për ushqim të shpejtë e sponsoruar nga BE-ja, administrata rajonale e UNMIK-ut e vendosur në një rimorkio, një radiostacion dhe një furrë buke (bukëpjekës). Në përgjithësi, një

v□

Në shtator të vitit 2004, fshati Gorazhdevc, ku mund të hyhet vetëm pas kalimit të pikë-kontrollit rigoroz të KFOR-it, u bë edhe njëherë vend ku ndodhi diçka - kësaj radhe e këndshme - që tërhoqi vëmendjen e Kosovës. Radiostacioni afër bukëpjekësit transmetoi edicion informativ në nivel të Kosovës në gjuhën serbe. Për herë të parë pas konfliktit, popullata serbe e Kosovës dëgjonte program lajmesh mbarërajonal, të transmetuar nga më shumë se 20 radiostacione tjera serbe në mbarë Kosovën.

Radioja mbetet akoma burim kryesor i informatave për shumë komunitete të Kosovës.

Programi i ri, i quajtur KOSMA, sipas Shoqatës së Mediave të Kosovës i përbërë nga shumica e radiostacioneve serbe të Kosovës, është prodhuar nga katër transmetues të ndodhura në lokacione strategjike të cilët janë të lidhur në atë mënyrë që u lejon shkëmbim të pakufizuar të programeve dhe informatave.

Pasi që detyrat ndërrohen çdo javë, njëra nga këto stacione është përgjegjëse për përpilimin e edicionit të lajmeve, e cila pastaj lidhet me një strukturë të lidhjes mikrovalore të dizajnuar në mënyrë specifike, e cila pranohet nga transmetuesit tjerë dhe transmetohet në të njëjtën kohë në mbarë Kosovën.

Ky është i vetmi program i lajmeve në radio në gjuhën serbe që iu ofron dëgjuesve lajme lokale, rajonale dhe nga bota, duke i lidhur kështu fshatrat e largëta dhe të mbrojtura si Gorazhdevci, me botën dhe fqinjët e tyre, si dhe i informon ata me ngjarjet politike dhe shoqërore në kryeqytetin e Kosovës, Prishtinën.

Nevoja për projektin KOSMA ka ardhur pikërisht para zgjedhjeve të para parlamentare në vitin 2001 kur bashkësia ndërkombëtare kuptoi se nevojitej një radioprogram që do ta mbulonte krejt Kosovën për të përfshirë serbët e Kosovës në fushatën parazgjedhore dhe për t'iu ofruar atyre informata të mjaftueshme në mënyrë që ata të mund të marrin pjesë në proceset vendimmarrëse.

Agjencioni Evropian për Rindërtim ka siguruar fondet për këtë projekt, kurse Misioni i OSBE-së në Kosovë është zgjedhur partner implementues. Projekti nuk arriti të implementohet për zgjedhjet e vitit 2001 por është përgatitur në kohë për zgjedhjet e dyta parlamentare në vjeshtën e vitit 2004.

Janë dashur më shumë se tri vjet për ta filluar projektin që ka kushtuar më shumë se një çerek milioni euro. Reagimi fillestar i dëgjuesve ka treguar se ka pasur nevojë për një gjë të tillë shumë më herët.

Stafi i OSBE-së ka përcjellë dy javët e para të transmetimit duke siguruar trajnim në radiostacione. Derisa në Gorazhdevc nuk ishim në gjendje të dëgjonim programin në radiostacion pasi që nuk kishte studio inçizuese të ndarë dhe kështu kishte akustikë negative, bukëpjekësi na ftoi në dyqanin e tij. Për të, ne ishim kalimtarë të rastit. "A keni dëgjuar për këtë buletin të lajmeve? Ide e shkëlqyer! Duhet ta dëgjoni. Do të dëgjoni lajme nga të gjitha rajonet e Kosovës. Nuk më kujtohet kur ka qenë hera e fundit që kam dëgjuar programe informative të mira këtu."

Edhe pse akoma nuk është shtrirë në veriun e Mitrovicës, rrjeti KOSMA mund të quhet storie e suksesshme. Tani, edhe radio stacionet në Hercegovinë dhe Mal të Zi ritransmetojnë programet informative të KOSMA-s dhe e sjellin Kosovën më afër fqinjve të saj.

Policia dhe Mediat

Raportet në mes të zyrtarëve të policisë dhe gazetarëve janë shpesh të tendosura. Praktikë rigoroze të policisë ndeshen me teknikat shumë kategorike të "gjuetisë" për informim dhe pavarësi që ushtrohen nga shumë gazetarë gjatë kryerjes së detyrave të tyre.

Megjithatë, bashkëpunimi në mes të policëve dhe gazetarëve është i domosdoshëm. Edhe policia edhe mediat, i shërbejnë të njëjtit publik dhe interesave të tij. Mungesa e komunikimit në mes të këtyre dy grupeve rezulton në raportimin jo të mirë të lajmeve. Të lënë pa informata nga burimet zyrtare policore, gazetarët mund të spekulojnë dhe kështu të keqinformojnë publikun apo ta kompromentojnë punën e policisë.

Misioni i OSBE-së në Kosovë është përgjegjës për edukimin dhe zhvillimin e policisë dhe të mediave. "Ne përipiqemi të përmirësojmë standardet e raportimit për krimin, të ngrisim vetëdijen e publikut për çështje të rëndësishme ligjore dhe policore, si dhe të vëmë në pah përfitimin nga raportet profesionale të punës në mes të policisë dhe mediave," tha Angela Tenbruck, Zyrtare nga OSBE-ja.

Gjatë viteve 2004 dhe 2005, Misioni ka implementuar një program për t'i ndihmuar mediat të familjarizohen me procedurat policore dhe të ngrisë mirëkuptimin e policisë për nevojat informative të mediave. Sipas Michael Schulte-Schrepping, Instruktor në Shkollën Policore të Kosovës, e cila udhëhiqet nga OSBE-ja, programi për Raportet në

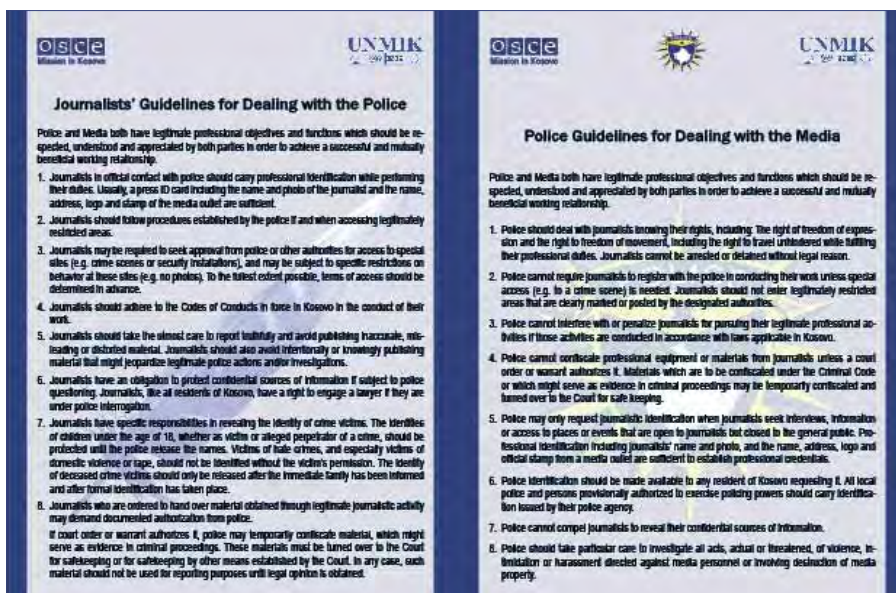
mes të Policisë dhe Mediave ka përfshirë ushtrime teorike dhe praktike. Këto ushtrime u kanë shpjeguar gazetarëve se si policia kryen hetimet si dhe nevojën për të ushtruar vetëpërbajtje për të shmangur “kontaminimin” e vendit të ngjarjes apo pengimin dhe kompromentimin e hetimeve. Policëve, në anën tjetër, u është shpjeguar nevoja për të dhënë informata dhe për të ndihmuar gazetarët në kryerjen e detyrave të tyre.

“Gazetarët dhe policët ishin në gjendje të testojnë njohuritë e fituara në vendet e improvizuara të ngjarjes,” tha Z. Schulte-Schrepping.

Si pjesë e programit, OSBE-ja në tetor të vitit 2005 ka publikuar një doracak të madhësisë së xhepit me udhëzime të cilat gazetarët dhe policët duhet t'i ndjekin gjatë punës së tyre në raport me njëri-tjetrin. Të marra nga kodet ekzistuese të mirësjelljes, ligjet dhe rregulloret e aplikueshme, këto udhëzime informojnë policët dhe gazetarët dhe shkurtimisht i shpjegojnë atyre se si të mirren me çështje si burimet konfidenciale, konfiskim të materialit, qasjen në vendet e ngjarjes dhe mbrojtjen e të dhënave, në veçanti mbrojtja e të miturve, siç është përcaktuar në Kodin mbi Drejtësinë për të Miturit.

Më shumë se 13,000 kopje në gjuhën shqipe, serbe, turke dhe angleze janë publikuar dhe janë duke iu shpërndarë policëve dhe gazetarëve në të gjitha komunitetet etnike.

Punëtorët e OSBE-së do të vizitojnë stacionet policore dhe shtëpitë mediale nga 4 nëntori deri më 16 dhjetor të vitit 2005 dhe do të japin udhëzime në lidhje me këtë publikim. Udhëzime tanimë i

OSBE-ja ka hartuar një doracak me udhëzime, duke i ofruar policisë dhe mediave një përmbledhje të shkurtër të të drejtave të tyre themelore dhe obligimeve gjatë punës me njëri-tjetrin.

janë dhënë edhe Zyrës së SHPK-së, duke u kthyer në Shkollën e Shërbimit Policor të Kosovës për kurse të avancuara të zhvillimit profesional.

Udhëzimet e hartuara nga Misioni i OSBE-së në vitin 2005 do të azhurohen nga palët vendore të interesit në vitin 2006 për t'iu përgjigjur ligjeve të reja të miratuara për media dhe kode të mirësjelljes. Palët e interesit përfshijnë Këshillin për Media të Shtypura të Kosovës, Shoqatën për Media Elektronike, Shoqatën e Gazetarëve Profesionistë, Komisionin e Pavarur për Media, Radio Televizionin e Kosovës dhe Ministrinë e Ardhshme të Punëve të Brendshme/Inspektoriatin Policor.

Radiotelevizioni shumëetnik ‘Herc’ arrin në mënyrë të suksesshme deri te komunitetet

Komuna e Shtërpçës është një komunë mjaft e veçantë. Ka një pozitë të mirë gjeografike, institucionet e saj kanë strukturë të vërtetë shumëetnike, ka po ashtu edhe RTV Hercin, mjet informimi shumëetnik.

RTV Herc prodhon dhe transmeton program informativ dygjuhësor (në gjuhën serbe dhe shqipe) për dy orë e gjysmë çdo ditë. Iniciativa për të krijuar një medium të tillë ka ardhur nga Misioni i OSBE-së, qëllimi i së cilës ka qenë të përgatisë kuadro lokale mediale dhe të promovojë program shumëetnik.

Nga dhjetori i vitit 2003 deri në gusht të vitit 2004, Misioni ka punuar me këtë stacion televiziv serb në Kosovë për të implementuar një projekt për zhvillimin e mediave dhe pajtimin. “TV Herci ka zgjeruar redaksinë e vet me gazetarë dhe teknikë shqiptarë dhe serbë si dhe ka përmirë

Qëllimi i TV Hercit është të nxjerr në pah ngjarjet lokale të rëndësishme për të gjitha komunitetet e Shtërpçës. Është mediumi i parë në Kosovë që merr përsipër një detyrë të tillë.

OSBE-ja ka shkolluar, trajnuar dhe në fund ka mundësuar ekipin shumëetnik të TV Hercit – 3 shqiptarë dhe 10 serbë të Kosovës – të bashkëpunojë dhe së bashku të përgatisë lajme cilësore për shikuesit nga të dyja komunitetet. Sipas menaxheres së projektit në OSBE, Milosava Bansevic, Misioni po ashtu ka këshilluar televizionin dhe menaxhmentin e biznesit se si të formulojnë një plan biznesi dhe si të udhëheqin një stacion televiziv të vetëqëndrueshëm.

Modeli i suksesshëm i ndërveprimit shumë-etnik dhe pajtimit që ndodhi në TV Herc është i rëndësishëm jo vetëm për banorët e Shtërpçës por për tërë Kosovën dhe për komunitetet e ndryshme që jetojnë këtu, duke plotësuar zbrazëtirat informative dhe duke krijuar një ambient të favorshëm për proceset demokratike.

Kohëve të fundit, roli i Misionit të OSBE-së në TV Herc është kreytësisht i natyrës këshilluese. “Stafi i Misionit e viziton TV-në dhe ofron këshilla sipas nevojës,” shtoi Bansevic.

Ish-Shefi i Misionit të OSBE-së, ambasadori Pascal Fieschi, ka hapur zyrtarisht TV Hercin në korrik të vitit 2004.